



ROZHOVOR



Rozhovor s prvním náměstkem primátora Zdravého města Brno a politikem Projektu Zdravé město MUDr. Danielem Rychnovským

Osvěta a prevence kuřáctví se dají skloubit i se zábavou

I v tomto roce připravilo Brno řadu aktivit k tématu nekouření. Jaká byla podle Vás letošní kampaň Den bez tabáku a které akce považujete za nejvydařenější?

Světový den bez tabáku každý rok využíváme jako vhodnou příležitost k prevenci a k informování brněnské veřejnosti o dopadech kouření na zdraví. Rizikovou skupinou jsou zejména mladí lidé ve věku 15-25 let, kteří jsou snadno ovlivnitelní tabákovou reklamou a současně tvoří početně nejvýznamnější skupinu kuřáků. Jsem proto rád, že se letos do preventivních akcí zapojili také studenti Lékařské fakulty MU. Přímou v ulicích města zorganizovali akci „Ovoce či kondom za cigaretu“ a současně pro své vrstevníky uspořádali „No Smoking Party“, kde si účastníci kromě tance mohli také nechat zjištit obsah oxidu uhelnatého v plicích.

Tradičně velký ohlas měla akce „Zvířátka také nekouří“ v brněnské Zoologické zahradě. Již devátý ročník tohoto zábavného happeningu ukazuje, jak efektivní je skloubit osvětu a prevenci v oblasti kouření se zábavou. Díky této akci se informace o možnostech odvykání kouření přibližují i lidem, kteří by běžně pro radu za odborníkem nezavítali.

Jste tradičním účastníkem této osvětové kampaně. Jaké jsou hlavní důvody zapojení do Dne bez tabáku?

Jako lékař mohu potvrdit, že léčba následků kouření je mnohem nákladnější než investice do prevence. Kampaně Projektu Brno-Zdravé město proto již řadu let cíleně zaměřujeme tak, aby se Brňané uměli starat o své vlastní zdraví. Podle statistických údajů problém kuřácké závislosti začíná již v útlém dětství. Proto zaměřujeme protikuřácké preventivní programy především na děti na základních školách. Současně se snažíme motivovat i dospělé kuřáky a za pomoci odborníků podpořit jejich snahu s tímto škodlivým návykem skoncovat.

Jak se staví město Brno k tématu nekuřáckých veřejných prostor?

Současná česká legislativa v porovnání s trendem v evropských zemích reguluje kouření ve veřejných prostorech nedostatečně.

Významným krokem Zastupitelstva města Brna proto bylo rozhodnutí zajistit nekuřácké prostory na všech kulturních akcích finančně podporovaných městem.

Jihomoravský kraj se nedávno stal jedním ze tří Zdravých krajů. Jaká je Vaše představa budoucí spolupráce na Projektu Zdravé město/kraj nejen v oblasti prevence kouření?

Představitelé Jihomoravského kraje se již dlouhodobě podílejí na činnosti Projektu Brno-Zdravé město, což přispělo k vytvoření dobrých vztahů a vazeb mezi městem a krajem v oblasti podpory zdraví. Budeme rádi, pokud se nyní, po vstupu JmK do NSZM, budou moci ještě více rozvinout. Město Brno je členem Evropské sítě Zdravých měst, zastřešené Světovou zdravotní organizací, a již řadu let spolupracuje s evropskými Zdravými městy. Za dobu svého aktivního působení získalo řadu poznatků a zkušeností, které mohou být využity v rámci spolupráce s dalšími městy v našem regionu. I v ostatních Zdravých městech je velký potenciál inspirativních příkladů a aktivit, které by nyní, prostřednictvím Jihomoravského kraje, mohly být vzájemně sdíleny. Proto vítáme, pokud Jihomoravský kraj bude přispívat ke spolupráci Zdravých měst v tomto regionu a bude podporovat konkrétní aktivity měst vedoucích ke zlepšování zdraví a kvality života.

TÉMA MĚSÍCE: DEN BEZ TABÁKU

Prevence je nejúčinnějším prostředkem k omezení počtu obyvatel závislých na konzumaci tabákových výrobků. Na následky nemocí způsobených kouřením umírá podle statistik Světové zdravotní organizace (WHO) každý druhý uživatel tabáku. Kuřáci začínají se svým zlovykem zpravidla ve velmi nízkém věku, před dovršením 18



let, proto se reklamní kampaně tabákových koncernů zaměřují velmi často právě na nejmladší generaci. V mnoha evropských zemích platí nebo se postupně zavádějí omezení a zákazy kouření ve veřejných prostorech a přijímají se trvalá opatření k ochraně nekuřáků. Největší celosvětovou preventivní akcí, která je určitým protipólem masivních tabákových reklam, je kampaň Den bez tabáku, která připadá každoročně na 31. května. Společným tématem kampaně pro tento rok je snaha o absolutní zákaz jakékoli reklamy na tabákové výrobky včetně sponzorování kulturních a sportovních akcí tabákovými koncerny. Takovým zákazem jakékoli propagace kouření je zatím chráněno pouze 5 % světové populace.

Květnové číslo Zpravodaje přináší střípky z akcí, které se u příležitosti Dne bez tabáku konaly ve Zdravých městech a obcích.

Do kampaně se letos zapojili tito členové NSZM: Brno, Chrudim, Hodonín, Letovice, Litoměřice, Moravská Třebová, Orlová, Strakonice, Třebíč, Ústí nad Labem, Velké Meziříčí a Vsetín.

ÚČINNÁ PREVENCE KOUŘENÍ VYŽADUJE ZÁKAZ REKLAMY NA TABÁKOVÉ VÝROBKY A NEKUŘÁCKÉ VEŘEJNÉ PROSTORY

V evropských státech jsou postupně přijímána opatření k regulaci kouření ve veřejných prostorech, jsou podporovány programy k odvykání kouření a zákaz reklamy na tabákové výrobky. Preventivní protikuřácká opatření jsou zakotvena i v legislativě Evropské unie. V České republice se dosud projednává a připravuje k parlamentnímu schválení protikuřácký zákon, opatření k ochraně nekuřáků jsou na lokální úrovni již běžnou praxí.

Evropská unie přijímá protikuřácká opatření jako součást uceleného přístupu

Více než půl milionu lidí zemře ročně v Evropské unii na následky kouření, což je 15 % všech úmrtí. Evropské státy včetně tradičních „kuřáckých“ zemí postupně regulují kouření na veřejnosti. V loňském roce přijalo přísný zákon omezující kouření Dánsko, další zpřísnění se chystá třeba ve Velké Británii, kde chtějí odstranit cigarety z viditelných míst v prodejnách a také zrušit automaty na cigarety, aby tak ztížili přístup k nikotinu nezletilým kuřákům. Po zákazu kouření v restauracích, který se v mnoha zemích osvědčil, se pozornost protikuřáckých kampaní zaměřila právě na ochranu dětí a mladých lidí, kteří jsou ohroženi reklamou tabákových koncernů. Jako iniciativa Evropské unie byla spuštěna kampaň „**HELP – za život bez tabáku**“, která pomáhá s kouřením nejen skončit, ale také vůbec nezačít. O kampani lze nalézt více informací na internetové stránce <http://cs.help-eu.com/pages/index-6.html>. Evropská unie zohledňuje boj proti kouření také třeba ve své zemědělské, daňové nebo rozvojové politice.

Absolutní zákaz jakékoli reklamy na tabákové výrobky prosazuje Světová zdravotní organizace (WHO), která toto téma zdůraznila v letošním ročníku kampaně **Den bez tabáku**. Kampaň je namířena proti nejrušnějším marketingovým aktivitám tabákových koncernů, kterými se snaží přitáhnout mladé lidi a děti ke kouření. Součástí kampaně tvoří také interaktivní internetová stránka, zobrazující všechny možné způsoby oslovení mladých zákazníků tabákovým průmyslem. Stránka je dostupná na adrese http://www.who.int/tobacco/tobacco_free_youth/home.html.

Česká republika se pomalu připojuje k nekuřácké Evropě

Jako jediná země Evropské unie Česká republika zatím neratifikovala **Rámcovou úmluvu o kontrole tabáku (FCTC)**, kterou v roce 2003 přijalo 192 členských států WHO. Dokument požaduje právě zákaz jakékoli reklamy na tabákové výrobky, ale také ochranu nekuřáků před cigaretovým kouřem ve veřejných prostorech. Zákon, který má kouření na veřejnosti regulovat, se dlouhodobě projednává v parlamentu. Dle informací České lékařské komory (ČLK) by zákaz kouření v restauracích omezil například počet infarktů. V souladu s přístupem WHO prosazuje ČLK také absolutní zákaz reklamy na tabákové výrobky jako způsob ochrany dětí a mládeže. V České republice je tabáková reklama dovolena i v obchodech a trafikách, sponzorství sportovních a kulturních akcí tabákovými koncerny je zatím také běžnou praxí. Na našem území funguje 23 center léčby závislosti na tabáku. Kromě nejrušnějších zdravotnických poraden je k dispozici kuřákům, kteří se rozhodli svého zlovyklu se zbavit, také **Linka pro odvykání kouření**, kde působí 20 konzultantů z řad mediců. Systémová protikuřácká opatření v podobě zákazů a regulace kouření jsou zaváděna na úrovni jednotlivých zaměstnavatelů, restaurací a vybraných veřejných prostorů v obcích a městech.

DOBRÁ PRAXE

Zdravá města a obce podporují zdravý životní styl bez tabáku

Kampaň Den bez tabáku i letos v květnu nabídla široké spektrum aktivit v oblasti prevence kouření. Obyvatelé Zdravých měst a obcí měli možnost zúčastnit se přednášek a besed o škodlivosti kouření nebo podniknout „Cestu za čistým vzduchem“. Program akcí se také z velké části zaměřil na děti, které jsou z hlediska kuřáctví nejohroženější skupinou obyvatel. Dospělým kuřákům nabídl řadu způsobů, jak se zbavit závislosti na tabáku.



Ve Strakonici začala kampaň Den bez tabáku přímo na městském úřadě. Město také odměňovalo návštěvníky protikuřácké poradny poukazy na odvykací kúru v hodnotě 4 500 Kč.

Během celého měsíce května probíhalo ve Zdravém městě **Ústí nad Labem** krajské kolo soutěže s názvem „Bez tabáku lépe dýchám 2008“. Kuřáci, kteří vydrželi celý měsíc nekouřit, byli zařazeni do slosování o cenu Zdravého města Ústí nad Labem. Zdravé město **Velké**

Meziříčí uspořádalo pro své občany v Centru pro rodiče s dětmi Kopretina besedy s psychologem o tématech souvisejících s kouřením. Účastníci besed debatovali o možné míře genetických předpokladů k závislosti na tabáku a o tom, jak kuřáctví rodičů ovlivňuje motorické schopnosti dítěte. Součástí programu kampaně ve Velkém Meziříčí byla také nabídka zdravých pokrmů, které pomáhají při kornatění tepen, což je nemoc způsobená právě kouřením. Ve Zdravém městě **Strakonice** začala kampaň Den bez tabáku 31. května přímo na městském úřadě, kde bylo pro zaměstnance připraveno měření oxidu uhelnatého v plicích, test závislosti na nikotinu a služby protikuřácké poradny. Vybraní pracovníci městského úřadu pak procházeli společně s medičkou, konzultantkou Linky pro odvykání kouření a spolupracovníci České koalice proti tabáku městem a nabízeli uvedené služby občanům. Na veřejném prostranství u obchodního domu Labuť byla ve stánku zřízena protikuřácká poradna, kde všichni zájemci obdrželi od Zdravého města Strakonice jako dar poukaz na léčebnou odvykací kúru v ceně 4 500 Kč zcela zdarma.

Děti se aktivně účastní preventivních protikuřáckých programů



Programu „Zvířátka také nekouří“ v brněnské zoologické zahradě se zúčastnilo přes tři tisíce návštěvníků.

V prostředí přírodního lesoparku v zoologické zahradě uspořádalo Zdravé město **Brno** zábavnou akci „Zvířátka také nekouří“. Kromě zdravotně poradenských služeb a bohatého doprovodného programu se mohli dětské účastníky akce zapojit také do recesistických



Děti ze Speciální školy v Moravské Třebové oslavily Den bez tabáku výstavou výtvarných prací na protikuřácké téma.



Ve Vsetíně připravili členové Dětského zastupitelstva před budovou městského úřadu netradiční happening s informací o tragických následcích kouření.

soutěží, jakou byla třeba disciplína „hod cigaretou do popelnice“. Tradiční velký zájem o tuto akci potvrdila i letošní návštěvnost přes tři tisíce lidí. Ve Zdravém městě **Vsetín** připravilo dětské zastupitelstvo netradiční happening před budovou městského úřadu. Děti rozmístili na chodník siluety postav kuřáků s informačními tabulemi, které obsahovaly statistická data o smrtelných následcích kouření. Kolemjdoucím se mohli dozvědět, že každý rok zemře kvůli kouření 18 000 obyvatel České republiky, nebo že každá cigareta obsahuje 4 000 chemikálií. Jako součást programu kampaně Den bez tabáku ve Zdravém městě **Hodonín** byla na zahradě Centra pro rodinu Hodonín připravena pro děti „Stezka odvahy zemí tabákových banditů“, obsahující osm stanovišť s protikuřáckou tematikou. Vyvrcholením soutěžního odpoledne byl táborák pro všechny s opékáním špekáčků. Mladí školáci se do kampaně Den bez tabáku zapojili také ve Zdravém městě **Litoměřice**. Společně se účastnili soutěže o nejlepší „cigaretovou maketu“, která měla poukázat na negativní důsledky kouření. Zároveň měli žáci za úkol navrhnout řešení problémů, které s sebou kouření cigaret přináší. Ke kampani Den bez tabáku se připojily také děti ze Speciální školy ve Zdravém městě **Moravská Třebová**. Uspořádaly totiž výstavu svých výtvarných děl na téma protikuřácké kampaně, které byly založeny zcela na fantazii a představách dětí o této problematice.

Výpravy za čistým vzduchem bez tabákového kouře do přírody i na věž

Obyvatelé Zdravého města **Chrudim** se letos již po šesté vypravili s Klubem českých turistů na Sněžku v rámci akce „Cesta za čistým vzduchem“. Celkem 160 účastníků výslapu si mohlo vybrat tři různé trasy se společným cílem na Sněžce. Ve 13.00 hodin se zde setkali s hlavním hygienikem Michaellem Vítem a jeho výpravou. Proběhlo také předání pamětních listů se speciálním razítkem a také společné vrcholové foto. Na vrchol hory vystoupili také obyvatelé Zdravého města **Orlová**, jejichž cílem „Cesty za čistým vzduchem“ byl tentokrát kopec Javorový. Podporu zdravému životnímu stylu vyjádřili již 24. května účastníci cyklistického výletu s názvem „**Na kole na Svojanov**“, který uspořádalo u příležitosti kampaně Den bez tabáku Zdravé město **Letovice**. Celodenní výlet vedl přes Křetín a Bohuňov do Svojanova, kde zájemci mohli navštívit místní hrad. Tradiční „Cesta za čistým vzduchem“ proběhla také ve Zdravém městě **Třebíč**, a to formou výstupu na věž na Martinském náměstí. Akci pod názvem „Tajemná zpráva ve věži“ uspořádala TJ Sokol Třebíč na podporu zdravého života bez tabáku.



Obyvatelé Chrudimi se pod vedením předsedy NSZM Petra Řezníčka setkali po náročném výstupu na naší nejvyšší horu s výpravou hlavního hygienika ČR Michaela Víta.

Databáze DOBRÁ PRAXE

Příklady dobré praxe z dalších oblastí naleznete
v Databázi DobráPraxe – <http://www.dobrapraxe.cz>.

STALO SE

V květnu se konala první Stálá sekce NSZM na téma efektivní a udržitelné energetiky

Odborný seminář Národní sítě Zdravých měst na téma „Energetika – efektivně a udržitelně?“ se uskutečnil v rámci Stálé sekce v souladu s celostátním tématem Rady vlády pro udržitelný rozvoj – udržitelná energetika. Cílem semináře bylo představit osvědčené postupy z oblasti energetiky ve vybraných městech, obcích a regionech, ale také upozornit na aktuální dotační zdroje, připravované programy a nabídky ze strany odborných partnerů.

Více než 80 zájemců o problematiku udržitelné energetiky se sešlo dne 13. května 2008 v prostoru Autoklubu ČR v Praze. Seminář

umožnil setkání nejen představitelů Zdravých měst, obcí a regionů se zástupci odborných organizací, které se zabývají poradenstvím v oblasti efektivního využívání energie. Zároveň byly představeny konkrétní možnosti financování udržitelných energetických projektů na úrovni obcí. Členové NSZM se podílí na aktivitách **Společného tématu „udržitelná energetika“**, k němuž se připojují formou samostatných akcí a kampaní, nebo přijetím ucelených programů a systémových opatření.

Seminář byl podpořen z prostředků **Státního fondu životního prostředí**, jehož zástupce Leo Steiner z Úseku projektové přípravy a kontroly představil přítomným možnosti čerpání z Národního programu hospodárného nakládání s energií a z Operačního programu Životní prostředí. Zástupci Zdravých měst **Valašské Meziříčí, Zlaté Hory a Letovice** prezentovali úspěšné projekty z oblasti využití obnovitelných zdrojů a snižování energetické náročnosti budov. Odborný blok zajistili zástupci **Energetické agentury Vysočiny** s projektem Energie pro Vysočinu či středisko **SEVEN**, jehož zástupce hovořil o metodě EPC – Energy performance contracting neboli financování z budoucích úspor. Dalšími odbornými partnery byla společnost **Ekowatt**, jež seznámila účastníky s tzv. průkazy energetické náročnosti budov nebo společnost **Eurosolar** s ukázkami zahraničních zkušeností s energetickými programy. Na závěr semináře proběhla diskuse, vedená zástupci společnosti **Porsenna, o.p.s.**, na téma „Komunální energetika – jak jsme na tom a co dále?“.

Součástí Sekce byl také pracovní seminář v rámci výzkumného projektu „**Indikátory udržitelné energetiky pro rozhodování měst a obcí**“, jehož nositelem je Porsenna, o.p.s. a který finančně podpořilo Ministerstvo životního prostředí.



V průběhu semináře „Energetika – efektivně a udržitelně?“ se jeho účastníci dozvěděli mimo jiné o možnostech, jak čerpat zdroje z Operačního programu Životní prostředí.

KONTAKTY

NSZM ČR, Šrobárova 48, 100 42 Praha 10

T: +420 602 500 639 | E: info@nszm.cz | W: www.nszm.cz

Petr Švec, národní koordinátor Projektu Zdravé město WHO v ČR

(použité ilustrační fotografie pocházejí z archivů NSZM ČR a Zdravých měst, obcí a regionů ČR)

Materiál byl podpořen ze zdrojů Státního fondu životního prostředí ČR.